

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور برنج ایرانی، سرمایه ملی)

بررسی نیازهای آموزشی و ترویجی برنج کاران مشمول طرح یکپارچه سازی اراضی در شهرستان ساری

احمدی، غلامرضا

عضو هیئت علمی بخش تحقیقات روستائی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان مازندران

چکیده

بررسی و شناخت نیازهای آموزشی و ترویجی برنج کاران مشمول طرح یکپارچه سازی اراضی در شهرستان ساری از اهداف اصلی این تحقیق می باشد روش تحقیق در این پژوهش به صورت توصیفی و تحلیلی و نوع روش کاربردی بوده و شیوه اجرای آن به صورت میدانی و با استفاده از پرسشنامه می باشد. جامعه آماری موردنظر در این تحقیق شامل ۵۱۵۰ نفر از برنج کاران مشمول طرح یکپارچه سازی اراضی در شهرستان ساری میباشند. انتخاب نمونه براساس فرمول کوکران با خطای ۵ درصد ۳۵۰ نفر برآورد شده است و روش نمونه گیری بصورت تصادفی ساده سیستماتیک میباشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار spsswin استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون کروسکال والیس نشان می‌دهد که بین متغیرهای مستقل؛ میزان سن، سطح تحصیلات، سابقه برنجکاری، تعداد شرکت در کلاسهای آموزشی و ترویجی، با متغیر وابسته میزان نیازهای آموزشی رابطه مثبت وجود دارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد میزان نیاز آموزشی و ترویجی برنجکاران مشمول طرح یکپارچه سازی در مرحله کاشت و برداشت در حد متوسط و در مرحله نگهداری و داشت در حد زیادی می باشد.

کلید واژه: نیازهای آموزشی و ترویجی - برنج - طرح یکپارچه سازی اراضی - شهرستان ساری

مقدمه

شهرستان ساری با ۲۳ هزار و ۷۵۶ کیلومتر مساحت و با شرایط آب و هوایی معتدل، دارای سطح قابل توجهی از زمینهای حاصلخیز بویژه زمینهای شالیزاری می باشد. که بیشتر برنجکاران آن در مناطق جلگه ای و طول نوار ساحلی واقع شده اند. تولیدات برنج در شهرستان به روش سنتی بوده و به دلیل عدم استفاده از روشهای علمی و مکانیزه، متوسط تولید برنج بطور میانگین در هر هکتار ۵/۵ تن است، در صورتی که می توان آن را تا ۸ تن افزایش و صادر کرد (جهاد کشاورزی مازندران، ۱۳۹۰) برنج به دلیل داشتن مزیت‌های خاص نسبت به سایر زیربخشهای کشاورزی، دارای ظرفیتهای ویژه ای به منظور توسعه بخش کشاورزی می باشد. بهره گیری بهتر از مزیت های موجود اعم از شرایط اقلیمی، آب و هوای مناسب، زمینهای حاصلخیز و کشت انواع برنج، سبب شده است که محصولات برنج استان، از مزیت‌های بهداشتی و مرغوبیت در طعم و مزه برخوردار شود. (همان منبع). طبق مشاهده و مصاحبه حضوری با روستائیان برنجکار مشمول طرح یکپارچه سازی اراضی در شهرستان ساری مشخص گردید اغلب آنان آمادگی خود را به منظور فراگیری مراحل مختلف کاشت، داشت و برداشت برنج ابراز داشتند. (جهاد کشاورزی ساری، ۱۳۹۱). طبق اطلاعات اخذ شده از مدیریت هماهنگی ترویج و مدیریت زراعت سازمان جهاد کشاورزی استان مازندران و همچنین اطلاعات واصله

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۱۳۹۱ اسفند

(محور برنج ایرانی، سرمایه ملی)

از مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان ساری مشاهده می گردد طی سالهای ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۰ در حدود ۱۷ دوره آموزشی و ترویجی بصورت کوتاه مدت راجع به آموزش برنجکاران مشمول طرح یکپارچه سازی اراضی شهرستان تشکیل گردیده که براساس آن حدود ۷۸ نفر آموزش دیده اند.

عدم رغبت روستائیان به شرکت در دوره‌های آموزشی و ترویجی، بعنوان یکی از مهمترین مشکلات و معضلات برنامه های آموزشی به شمار می رود. متناسب نبودن دوره‌های آموزشی با علائق و نیازهای کشاورزان یکی از دلایل اساسی در این زمینه می تواند باشد. بنابراین شناسایی و تعیین آموزش‌ها بر مبنای نیاز روستائیان می تواند در این مورد مدنظر قرار گیرد (احمدی، ۱۳۸۵). شناسایی و تعیین نیازهای آموزشی، نقطه آغاز هر نوع فعالیت آموزشی محسوب می گردد. با توجه به نقش و تأثیری که در اثربخشی آموزشی و نیز فراهم آوردن مبنایی برای ارزیابی و تصمیم‌گیری در زمینه‌های مختلف آموزشی وجود دارد می توان گفت هیچ وظیفه‌ای مهمتر از تعیین نیازهای آموزشی در فرآیند آموزش وجود ندارد. (همان منبع) نیاز آموزشی عبارت است از تغییرات مطلوبی که در فرد یا افراد از نظر دانش، مهارت و یا رفتار باید به وجود آید تا فرد یا افراد مزبور بتوانند وظایف و مسئولیت‌های مربوط به شغل خود را در حد مطلوب، قابل قبول و منطبق با استانداردهای کاری انجام داده و در صورت امکان، زمینه های رشد و تعالی آنان را در ابعاد مختلف فراهم آورد. (تبرایی، ۱۳۸۳) نیازهای آموزشی را از یک دید می توان به دو گروه آشکار و پنهان تقسیم نمود. نیازهای آموزشی آشکار آن دسته از نیازهای آموزشی است که خود مورد یا موقع، نشان دهنده نیاز آموزشی بوده و احتیاجی به بررسی و تحقیق ندارد. اما نیازهای آموزشی پنهان، در واقع، آن نوع نیازهای آموزشی است که با وجود محسوس بودن آنها، تعیین و تشخیص این که چه کسانی نیاز به آموزش دارند و آن اشخاص به چه آموزش‌هایی نیاز دارند، مستلزم تحقیق و بررسی است. (احمدی، ۱۳۸۵) نیاز احساس یک کمبود همراه با کوشش در جهت برآوردن آن " هر ارگانیکم زنده نیاز هایی دارد که ارضای آن شرایط بقاء، رشد و تکامل آن است. این موضوع در مورد انسان نیز صدق می کند (Aguda, 1993). نیاز فاصله خلاء بین واقعیت موجود و شرایط مطلوب است که با توجه به ارزشهای جامعه امکان ظهور می یابد و اگر تغییر شرایط موجود برای ارضاء آن وجود نداشته باشد به صورت بالقوه باقی می ماند (Borich, 1980). نیاز یک مفهوم عمومی است که در زمینه های مختلف کاربرد نسبتاً وسیعی دارد و تعاریف متعددی از آن ارائه می شود. در یک تعریف عمومی، نیاز چیزی است که برای ارضاء و تحقق یک هدف قابل دسترسی، ضروری یا مفید است. در این منظر نیاز یک نقش واسطه ای پیدا می کند که رفع آن موجب تحقق هدف یا تسهیل در آن میشود از این رو باید در ارتباط با هدف (وضعیت مطلوب) معین و بر اساس معیارها و استانداردهای خاص آن تعیین و سنجیده شود. (احمدی، ۱۳۷۷) به عقیده اندیشمندان علم روان شناسی، نیاز یک پدیده روانی است که منشاء آن در درون انسان است و پویایی آن نیز تابع قانونمندی و قواعد خاصی است. در این میان نظریه مازلو (maslow) درباره نیازها، موجب مباحث گسترده ای در علم مدیریت، و رفتار سازمانی گردید. او نیازهای انسانی را نوع مخصوصی از غرایز می داند که در حیوانات یافت نمی شود. مازلو عقیده دارد نیازها دارای سلسله مراتب از ابتدایی تا پیشرفته هستند. کسانی که کلیه نیازهایشان بر آورده شده است، نیازهای پیشرفته را مهمتر از نیازهای ابتدایی می دانند؛ بنابر این ارضای یک نیاز موجب و سبب پیدایش نیازهای دیگر می گردد. و بدین ترتیب خواسته ها و علی الاصول رفتار انسانی از سوی نیازهای ارضاء نشده هدایت می شود (تبرایی، ۱۳۸۳). نیازهای مشترک افراد وقتی در کنار هم قرار می گیرند، شکل گروهی و اجتماعی پیدا می کنند و در مقایسه با نیازهای فردی، ماهیتی دگرگونه می یابند. بنا براین برای سنجش نیازها، طبقه بندی و تعیین اولویت شان نیازمند ابزاری هستیم که بتوان با تبیین همه جانبه دنیای واقعی امکان ریزی را برای تامین آن‌ها فراهم ساخت (انصاری، ۱۳۸۵).

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱۳۹۱-۱۲ اسفند

(محور برنج ایرانی، سرمایه ملی)

چرمچیان (۱۳۸۳) در تحقیقی پیرامون بررسی نیازهای آموزشی نوغانداران بیان می دارد، امروزه یکی از مهمترین مشکلات برنامه های آموزشی، عدم رغبت روستائیان به شرکت در فعالیتهای آموزشی و ترویجی می باشد که دلیل عدم تمایل روستائیان به شرکت در برنامه ها، در نتیجه عدم تناسب فعالیتها و دوره های برگزار شده متناسب با نیازهای کشاورزان می باشد. زمانی که فعالیتهای آموزشی برگزار شده بر اساس نیاز و علائق مخاطبان پی ریزی نشده باشد، علاوه بر هدر رفتن سرمایه، وقت و انرژی کارکنان ترویج، رغبت، تمایل و انگیزه بهره برداران جهت شرکت در فعالیتهای آموزشی و ترویجی را کاهش خواهد داد. نتایج کلی نشان میدهد بین سن، سواد، میزان درآمد بانایزهای کلی افراد در زمینه نوغانداری رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. ولی بین درآمد بواسطه نوغانداری، تعداد جعبه تخم نوغان پرورشی و سابقه نوغانداری بانایزهای آموزشی افراد در زمینه کلی نوغانداری رابطه معنی داری مشاهده نگردید. همچنین رگرسیون چندمتغیره نشان داد که متغیرهای مالکیت توتستان، مطالعه مجلات و نشریات، بازدید از توتستانهای نوغانداران، کسب اطلاعات از اداره نوغانداری و شغل اصلی، ۴۲ درصد از تغییرات نیازهای آموزشی افراد در زمینه کلی نوغانداری برآورد می نمایند. (چیدری و نورآبادی، ۱۳۷۴) نیز معتقدند، تعیین نیازهای یادگیری کشاورزان و تهیه و تدوین برنامه های آموزشی بر اساس نیازهایشان به برنامه ریزان آموزشی کمک می کند که برنامه هایی مناسب طراحی کنند و زمان، سرمایه و نیروهای اجرایی بطور اثربخش مورد استفاده قرار گیرند. همچنین کشاورزان از چنین برنامه هایی حمایت کرده و در آن مشارکت می کنند. احمدی، غلامرضا (۱۳۷۷) در تحقیقی تحت عنوان بررسی و شناسائی نیازهای آموزشی اعضای تعاونیهای جنگل نشان می دهد اکثریت اعضای تعاونیها فاقد سواد بوده و از اهداف تعاونیها و مسائل مربوط به جنگل (احیاء، بهره برداری و حفاظت) چندان اطلاعی نداشته اند. لذا جایگاه ویژه آموزش و اهمیت آن در پیشبرد اهداف کیفی جنگل، مسئله ای نیست که قابل انکار باشد. حیدری، علی قلی (۱۳۷۲) در خصوص تعیین نیازهای آموزشی مروجین امور دام استان مازندران در پرورش گوسفند و بز، نشان می دهد با توجه به اینکه مروجین امور دام از بازوان اجرائی معاونت ترویج و مشارکت مردمی در زمینه فعالیتهای آموزشی و ترویجی و خدماتی در سطح کشوری باشند. اما اطلاعات و آگاهی آنان در خصوص شناسائی و درمان بیماریهای دامی در حد کم و گاهی خیلی کم بوده است. لذا توجه به نیاز آنان از اهمیت ویژه ای برخوردار است. در این طرح اهم نیازهای آموزشی مروجین امور دام استان مازندران در زمینه وظائف محوله شناسائی شده و نتایج حاصله در اختیار مجریان گذاشته شده است. احمدی، غلامرضا (۱۳۸۰) در تحقیقی تحت عنوان بررسی و شناسائی نیازهای آموزشی اعضای تعاونیهای دامداران استان مازندران، نشان داده است سن، میزان تجربه و شرکت در دوره های آموزشی و ترویجی دامدار، هیچگونه تاثیری در برآوردن نیاز آموزشی دامداران عضو تعاونی نداشته است. اما میزان تحصیلات دامدار و نیاز آموزشی در بخش اصلاح نژاد و پرورش دام، رابطه معنی داری با اطمینان ۹۵ درصد وجود داشته است. انصاری، بهاره (۱۳۸۵) در تحقیقی به بررسی و شناخت نیازهای آموزشی - ترویجی کیوی کاران استان مازندران (شهرستانهای تنکابن و چالوس) پرداخته است. تحقیق از نوع کاربردی و به روش توصیفی، همبستگی و شیوه اجرای آن به صورت میدانی و با استفاده از پرسشنامه بوده است. جامعه آماری شامل ۷۱۳۲ نفر از کیوی کاران شهرستانهای تنکابن و چالوس در سال زراعی ۱۳۸۵-۱۳۸۴ بوده و تعداد ۳۶۰ نفر بر اساس فرمول کوکران بعنوان نمونه انتخاب شدند. روش نمونه گیری بصورت تصادفی ساده بوده است. نتایج نشان می دهد که میزان نیازهای آموزشی - ترویجی کیوی کاران در کلیه مراحل کشت کیوی؛ اعم از احداث باغ، کاشت، داشت، برداشت و انبارداری در حد متوسط به بالا میباشد. همچنین مهمترین کانال آموزشی و ترویجی استفاده شده در خصوص کشت کیوی، مشاهده فعالیت سایر کیوی کاران میباشد. ضمن اینکه استفاده از مجلات و نشریات آموزشی ترویجی، استفاده از کلاسهای آموزشی، استفاده از برنامه

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور برنج ایرانی، سرمایه ملی)

های آموزشی ترویجی تلویزیون و رادیو، تماس با مروجین و تماس با کارکنان جهاد کشاورزی در حد کم صورت گرفته است. نتایج حاصل از ضریب همبستگی نشان می‌دهد که بین متغیرهای مستقل؛ سطح تحصیلات، سابقه کشت کیوی، سطح کشت کیوی، تماس با کارکنان جهاد کشاورزی، تماس با مروجان، استفاده از کلاسهای آموزشی و ترویجی، استفاده از مجلات و نشریات آموزشی و مشاهده فعالیت سایر کیوی کاران با متغیر وابسته میزان نیازهای آموزشی-ترویجی کیوی کاران رابطه معکوس اما بین متغیر دسترسی به مناطق شهری با متغیر میزان نیاز آموزشی رابطه مثبت وجود داشته است. ضمن اینکه بین متغیرهای سن، درآمد، تعداد افراد تحت تکفل، عملکرد محصول کیوی، استفاده از برنامه های آموزشی رادیو و تلویزیون با متغیر میزان نیاز آموزشی رابطه ای مشاهده نگردید. نتایج حاصل از تأثیر فردی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته نشان میدهد که جنسیت، تأهل، شغل اصلی، نوع مالکیت، عضویت در تعاونی کیوی کاری بر میزان نیاز آموزشی مؤثر است ولی تسهیلات حمایتی بر میزان نیاز آموزشی تأثیری نداشته است. نتایج حاصل از رگرسیون چند متغیره در خصوص تأثیرات متغیرهای مستقل تحقیق بر میزان نیازهای آموزشی-ترویجی کیوی کاران بیانگر آن است که به ترتیب متغیرهای سابقه کشت کیوی، استفاده از کلاسهای آموزشی-ترویجی، مشاهده فعالیت سایر کیوی کاران و تماس با مروجان تأثیر منفی بر میزان نیازهای آموزشی داشته اند. ولی متغیر دسترسی به مناطق شهری بر میزان نیازهای آموزشی تأثیر مثبت داشته است.

تبرایی و قاسمی (۱۳۸۴) در تحقیقی پیرامون، بررسی نیازهای آموزشی خودکاران در استان خراسان شمالی به این نتیجه رسیدند که نیازهای آموزشی ۷۰/۴۷ درصد خودکاران در مرحله کاشت، ۶۳/۴۲ درصد در مرحله آبیاری و سله شکنی، ۷۲/۸۲ درصد در مرحله استفاده از کود، ۷۶/۵۱ درصد در کنترل آفات، بیماری ها و علف های هرز و ۵۸/۳۹ درصد در مرحله برداشت در حد متوسط و بالا بوده است. نتایج حاصل از تجزیه واریانس تأثیر متغیرهای مستقل بر وابسته نشان داد که سطوح مختلف سواد، تجربه کاری و بهره مندی از خدمات ترویجی، تأثیر معنی داری بر نیازهای آموزشی خودکاران داشته است. در حالی که درآمد، میزان برخورداری از وسایل ارتباط جمعی و فاصله شهر تا روستا بر نیازهای آموزشی تأثیر معنی داری نداشته است. (چیدری ونوذری، ۱۳۸۶) در مطالعه ای تحت عنوان بررسی نیازهای آموزشی سیبزمینی کاران شهرستان عجب شیر در زمینه بازاریابی به این نتیجه رسیدند که نبود برنامه ریزی برای تولید و بازاریابی از یک سو، و دانش کم کشاورزان درباره بازاریابی از سویی دیگر، باعث بی ثباتی بازار سیبزمینی گشته است. برای رقابت موفقیت آمیز در بازارها، کسب دانش فنی و اطلاعات در مورد بازار ضروری است که این امر از طریق برنامه های آموزش بازاریابی میسر می شود. هدف عمده این برنامه ها، کمک به تولیدکنندگان برای تنظیم تولید و فعالیت بازاریابی می باشد. گام اول در طرح ریزی برنامه های بازاریابی، فهم نیازهای آموزشی کشاورزان است. بنابراین ارزیابی این نیازها، قبل از برنامه ریزی و اجرای برنامه ها ضروری است. بر این اساس، این تحقیق به بررسی نیازهای آموزشی سیبزمینی کاران در زمینه بازاریابی می پردازد و به روش توصیفی و همبستگی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق سیبزمینی کاران شهرستان عجب شیر هستند که با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی چند مرحله ای تعداد ۱۱۵ نفر از میان آنها برای تکمیل پرسش نامه انتخاب شدند. نتایج تحقیق نشان داد که میزان دانش فنی پاسخگویان در موارد قیمت گذاری و شناخت بازار در کمترین حد می باشد و موارد شناخت بازار و فعالیت های قبل از برداشت مهم ترین نیازهای آموزشی پاسخگویان بودند. بین متغیرهای سن، میزان سواد، میزان عملکرد، سابقه کاشت سیبزمینی و سطح زیر کشت و نیاز آموزشی در زمینه کلی بازاریابی رابطه معنی داری مشاهده نگردید. بر اساس نظر پاسخگویان، حضور مروج در مزرعه و برگزاری کلاس های ترویجی به عنوان مؤثرترین روش های آموزشی شناخته شدند

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور برنج ایرانی، سرمایه ملی)

مواد و روش‌ها

- سئوالات و فرضیات تحقیق

- ۱- بین سن برنجکاران و نیازهای آموزشی آنان رابطه وجود دارد.
- ۲- بین میزان تحصیلات برنجکاران و نیازهای آموزشی آنان رابطه وجود دارد.
- ۳- بین سابقه فعالیت برنجکاران و نیاز آموزشی آنان رابطه وجود دارد.
- ۴- بین تعداد دوره‌های شرکت نموده برنجکاران و نیاز آموزشی آنان رابطه وجود دارد.

روش تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش از جنبه‌های مختلف قابل بررسی است این تحقیق بنا به ماهیت، موضوع و اهدافی که برای آن پیش بینی شده است از نوع توصیفی و تحلیلی (پیمایشی) و در زمره تحقیقات کاربردی است. یعنی با بررسی و شناسایی واحدهای نیازهای آموزشی برنجکاران، موارد احصاء شده رامی توان مبنای برنامه ریزی و عمل جهت برگزاری دوره‌های آموزشی لازم در جهت ارتقاء سطح دانش و مهارت‌های مورد نیاز ایشان قرار داد. در روش تحقیق از الگوی هدف محور (الگوی استقرائی کافمن، الگوی قیاسی کلاین والگوی کلاسیک) که بعنوان روش‌های هدف محور در نیازسنجی مطرح هستند بهره گیری خواهد شد. با استفاده از این روش به شناسایی وضع موجود، تعیین وضع مطلوب و مقایسه آن دواز طریق پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده فعالیت به عملکرد رفتار فعلی برنجکاران پرداخته خواهد شد. سپس با استفاده از تجزیه و تحلیل تفاوت‌های آن دو عملکرد، نیازهای آموزشی مشخص می شوند.

جامعه آماری

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه برنجکاران مشمول طرح یکپارچه سازی اراضی در شهرستان ساری خواهند بود که حداقل دارای نیم هکتار زمین شالیزاری میباشند. طبق آمار جهاد کشاورزی شهرستان ساری تعداد آنها بطور تقریبی حدود ۵۱۵۰ نفر می باشد که در سطح ۱۰۵۰۰ هکتار از اراضی کشاورزی شهرستان به کشت برنج می پردازند.

روش نمونه گیری و حجم نمونه

جهت برآورد جامعه نمونه از فرمول کوکران استفاده و بر اساس خطای ۵ درصد، از کل جامعه آماری تعداد ۳۵۰ نفر بعنوان نمونه مطالعاتی تعیین گردید که به روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب و مورد پرسش و سوال قرار گرفتند.

ابزار گردآوری اطلاعات

جمع آوری اطلاعات و داده های مورد نیاز از طریق "مشاهده"، مصاحبه و پرسشنامه" انجام گردید. به منظور جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه ای با نظرات کارشناسان مربوطه، حاوی دو نوع سوالات تخصصی بصورت باز و بسته تهیه شد و پس از تعیین روایی و پایایی، اطلاعات مورد نیاز با تکمیل پرسشنامه ها از طریق مصاحبه با برنجکاران جمع آوری گردید. برای تعیین روایی پرسشنامه، چندین نسخه از پرسشنامه در بین افراد صاحب نظر از جمله کارشناسان شاغل در مدیریت زراعت جهاد کشاورزی مازندران، بخش آفات و بیماریهای گیاهی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی قرار گرفته و بعد از اخذ نظرات آنها اصلاحات لازم انجام گردید. برای بدست آوردن اعتبار پرسشنامه تعداد ۴۰ مورد از آن در بین کشاورزان برنجکار توزیع و از طریق مصاحبه و نظرخواهی تکمیل گردید. با استفاده از نرم افزار ژوژ و روش آلفا کرونباخ اعتبار پرسشنامه و سئوالات آن حدود ۸۶ درصد برآورد گردید که نشان از اعتبار بالای سئوالات پرسشنامه داشته است.

روشهای تجزیه و تحلیل: پس از جمع آوری اطلاعات میدانی، با استفاده از نرم افزار SPSS برای نمایش نتایج داده های تحلیلی و توصیفی از انواع نمودارها، منحنی ها، انحراف معیار و... استفاده شده و سپس داده های بدست آمده در

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱۳۹۱ اسفند ۱۳۹۱

(محور برنج ایرانی، سرمایه ملی)

جداول توزیع فراوانی و درصد خلاصه شده توسط نمودار به تصویر کشیده شده است. تحلیل داده ها از طریق آزمون کروسکال والیس صورت گرفته است. برای پاسخگویی به سوالات تحقیق و آزمون فرضیات از دو نوع متغیر استفاده می شود .

متغیر مستقل: میزان سن، سطح تحصیلات، سابقه برنجکاری، تعداد شرکت در کلاسهای آموزشی و ترویجی، شغل

جانبی و سطح زیرکشت برنج

متغیر وابسته: نیازهای آموزشی برنجکاران

نتایج

براساس نتایج حاصله، میانگین سنی جامعه آماری مورد مطالعه حدود ۵۵ سال بوده است. حدود ۴۲/۳ درصد کشاورزان برنجکار بیسواد بوده و ۲۲/۴ درصد دارای تحصیلات تا سیکل (خواندن، نوشتن و ابتدائی، راهنمائی) و ۴/۲ درصد دوره دبیرستان و دیپلم و ۲۱/۱ درصد دیگر بالاتر از دیپلم بوده اند. بیش از ۷۵ درصد از نمونه ها سابقه فعالیت برنجکاری شان بین ۳۰ تا ۴۰ سال بوده است. میانگین کل اراضی برنجکاران حدود هفت هزار متر مربع (۰/۷ هکتار) بوده است. از نظر تامین آب مورد نیاز برای کشت، اکثر زمینهای زراعی از طریق سد شهید رجائی (سلیمان تنگه) آبیاری شده و قسمتی از زمینهای فوق به دلیل عدم دسترسی به آب سد، دارای چاه آب بوده اند. حدود ۴۲ درصد از برنجکاران منطقه بین ۴ تا ۸ بار در سال و ۳۳ درصد نیز سالی حداقل ۲ تا ۳ بار، و ۱۳ درصد نیز فقط یکبار با مروجان و کارشناسان امور زراعت جهاد کشاورزی تماس داشته اند. این در حالی است که ۱۳ درصد دیگر هیچگونه تماسی با مروجان و کارشناسان امور زراعت جهاد کشاورزی نداشته اند. از کل جامعه آماری مورد نظر ۴۸ درصد از آنان تاکنون در هیچ دوره یا کلاس آموزشی مربوط به برنجکاری شرکت نداشته اند. در حالیکه حدود ۳۴ درصد آنان بین ۱ تا ۳ دوره، ۱۴ درصد دیگر فقط در یک دوره آموزشی و ۴ درصد بیش از ۵ دوره شرکت داشته اند. با توجه به نتایج بدست آمده، نیاز آموزشی برنجکاران در خصوص آشنائی با سموم دفع آفات و مبارزه با آفات و بیماریهای برنج با ۸۶ درصد در مرحله اول قرار داشته است. نیاز آموزشی ۸۱ درصد برنجکاران در خصوص آشنائی با آفات و بیماریها و ۸۷ درصد از آنان در خصوص آشنائی ونحوه استفاده از کود و سم در حد متوسط و زیاد بوده است و در نهایت نیازهای آموزشی برنجکاران در برداشت محصول برنج با ۷۵ درصد در حد کم و خیلی کم بوده است.

بحث:

نتایج حاصل از بررسی و تعیین نیازهای آموزشی برنج کاران مشمول طرح یکپارچه سازی اراضی شهرستان ساری در سه مرحله کاشت، داشت و برداشت در جدول ذیل آورده شده است.

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور برنج ایرانی، سرمایه ملی)

جدول شماره ۱ بررسی نیازهای آموزشی تولیدکنندگان برنج کاران مشمول طرح یکپارچه سازی اراضی شهرستان ساری در سه مرحله کاشت، داشت و برداشت

سطح آموزشی	نیاز کاشت	داشت		
		آبیاری و وجین	آشنائی با آفات و بیماریهای برنج	آشنائی ونحوه استفاده برداشت
ضعیف (۰-۵)	۱۴	۹۸	۸۱	۶۳
	۰/۰۴	۰/۰۲۸	۰/۰۲۳	۰/۰۱۸
متوسط (۶-۱۰)	۱۰۹	۱۳۷	۲۰۳	۲۱۳
	٪۳۱	۰/۰۳۹	۰/۰۵۸	۰/۰۶۱
خوب (۱۱-۱۵)	۱۹۶	۷۳	۵۲	۶۰
	٪۵۶	۰/۰۲۱	۰/۰۱۵	۰/۰۱۷
عالی (۱۶-۲۰)	۳۱	۴۲	۱۴	۱۴
	٪۹	۰/۰۱۲	۰/۰۴	۰/۰۴
مجموع	۳۵۰	۳۵۰	۳۵۰	۳۵۰
	۰/۰۱۰۰	۰/۰۱۰۰	۰/۰۱۰۰	۰/۰۱۰۰

(منبع: یافته های تحقیق)

اطلاعات جدول شماره یک حاکی از آن است که در مجموع، نیازهای آموزشی برنج کاران مشمول طرح یکپارچه سازی اراضی در شهرستان ساری متوسط و زیاد بوده است. طبق بررسی بعمل آمده در جدول شماره (۱) مشخص گردید نیاز آموزشی برنجکاران در خصوص کاشت برنج چندان محسوس بنظر نرسیده، بدین معنی که اطلاعات کشاورزان در این بخش رضایت بخش بوده است. اما اطلاعات و آگاهی آنان راجع به آشنائی با آفات و بیماری ها ونحوه استفاده از کودوسم رضایت بخش بنظر نمی رسد و بیشترین نیازهای آموزشی برنجکاران را به خود اختصاص داده است، به طوری که نیاز آموزشی ۸۱ درصد برنجکاران در خصوص آشنائی با آفات و بیماری ها و ۸۷ درصد آنان در خصوص آشنائی ونحوه استفاده از کودوسم در حد متوسط و بالا بوده است و در نهایت نیازهای آموزشی پاسخگویان در بخش برداشت محصول برنج با ۷۵ درصد در حد خوب و عالی بوده است.

نتایج حاصل از آزمون کروسکال والیس در جدول شماره (۲) آورده شده است. بر اساس این جدول میزان سن، سطح تحصیلات و سابقه فعالیت در برنجکاری، همچنین میزان دورههای شرکت نموده در خصوص برنجکاری بر نیازهای آموزشی تاثیر معنی داری داشته است.

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده زنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور برنج ایرانی، سرمایه ملی)

جدول شماره ۲ - نتایج حاصل از آزمون کروسکال والیس

ردیف	عنوان فرضیه	نوع آزمون	سطح معنا داری sig	DF نهائی	X ² میزان نهایی	معناداریا بدون معنی
۱	بین سن برنجکاران و نیازهای آموزشی آنان رابطه وجود دارد.	کروسکال والیس	۰/۰۰۰	۲	۲۲/۵۹	معنی دار
۲	بین میزان تحصیلات برنجکاران و نیازهای آموزشی آنان رابطه وجود دارد.		۰/۰۰۰	۲	۱۹/۵۴	معنی دار
۳	بین سابقه فعالیت برنجکاران و نیاز آموزشی آنان رابطه وجود دارد.		۰/۰۰۰	۲	۲۶/۳۳	معنی دار
۳	بین سابقه فعالیت برنجکاران و نیاز آموزشی آنان رابطه وجود دارد.		۰/۰۰۰	۲	۱۴/۱۳	معنی دار

منبع: یافته های تحقیق

پیشنهادات

- ۱- اجرای دوره های آموزشی متناسب با نیازهای آموزشی کشاورزان برنجکار بویژه در خصوص مراحل داشت محصول برنج (آشنائی با آفات و بیماریهای برنج و آشنائی ونحوه استفاده از کودوسم)
- ۲- برگزاری دوره های آموزشی به همراه بازدیدهای ترویجی، باتوجه به پائین بودن سوادودانش فنی مخاطبین می تواند روشهای مناسبی برای تغییردانش، بینش ویامهارت برنجکاران محسوب گردد.
- ۳- ارائه آموزشهای لازم به منظور یکپارچه سازی اراضی واحداث راه های بین مزارع درشالیزارهای شهرستان به منظور استفاده مؤثرتر از منابع و نهاده های کشاورزی و ارتقاء بهره وری در فرآیند تولید با تأکید بر بهبود و بهره وری مناسب تر از آب زراعی
- ۵- باتوجه به تهیه برنامه راهبردی تحقیقات برنج درسال ۱۳۸۸ در زمینه های مختلف از جمله مسائل آموزشی وترویجی، که شامل نیازسنجی آموزشی تولیدکنندگان برنج درمسائل گوناگون میشود، می توان کلیه آموزشهای موردنظر را که براساس برنامه مذکور تهیه گردیده، برای برنجکاران شهرستان ساری برنامه ریزی نمود.

منابع

- ۱- احمدی، غ، ۱۳۷۷. شناسائی وتعیین نیازهای آموزشی اعضاءشرکتهای تعاونی جنگل دراستان مازندران، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی. معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهادکشاورزی. ص ۱۱-۱۸
- ۲- احمدی، غ، ۱۳۸۵. بررسی و شناسائی نیازهای آموزشی اعضاءشرکتهای تعاونی دامداران استان مازندران، بخش تحقیقات روستائی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان مازندران، ص ۹-۲۵.

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور برنج ایرانی، سرمایه ملی)

- ۳- انصاری، ب، ۱۳۸۵. بررسی و شناخت نیازهای آموزشی کیوی کاران استان مازندران (شهرستانهای تنکابن و رامسر). پایان نامه کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران. ص ۱۷-۳۵.
- ۴- تبرایی، م و قاسمی، م، ۱۳۸۴. بررسی نیازهای آموزشی نخودکاران خراسان شمالی و عوامل موثر بر آن. ص ۱۵۱-۱۵۳
- ۵- جهادکشاورزی استان مازندران، ۱۳۹۰. گزارش فعالیت مدیریت ترویج و آموزش کشاورزی
- ۶- چرمچیان، م، ۱۳۸۳. تعیین نیازهای آموزشی نوغانداران (بررسی موردی استان گیلان). پایان نامه کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران. ص ۳-۱۲
- ۷- حیدری، ع. ق، ۱۳۷۲. تعیین نیازهای آموزشی مروجین امودام استان مازندران در پرورش گوسفند و بز. پایان نامه دوره دکتری ترویج و آموزش کشاورزی. ص ۲۱-۳۳
- ۸- موسوی، م و چیذری، م، ۱۳۸۶. بررسی نیازهای آموزشی سیب زمینی کاران شهرستان عجب شیر در زمینه بازاریابی. مجله تولید و فراوری محصولات زراعی و باغی. ص ۴۸۷-۴۹۹
- 9- Aguda, R., 1993. Communication training needs of agricultural and extension education
- 10- Borich, C. D., 1980. A need assessment madder for conducting follow – up studies, Journal of Teacher Education. 31(9) : 39-42.